

Maja Weronika Grochalska

Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie

Wojna hybrydowa: Nowoczesne narzędzie globalnych konfliktów

Wojna hybrydowa - definicja i charakterystyka

W ostatnich latach bezpieczeństwo globalne stało się bardziej złożone, głównie z powodu zamazywania się granic między stanem pokoju a wojny. Pojawiła się tzw. szara strefa, gdzie prowadzone są działania o charakterze niekonwencjonalnym. Tradycyjnie wojnę definiowano jako zorganizowaną przemoc, której celem jest realizacja interesów politycznych, jednak obecnie coraz częściej stosuje się bardziej złożone metody walki. Szczególnie aktywne w tym obszarze są organizacje niepaństwowe, które kwestionują legalność rządów. Nowe, bardziej złożone zagrożenia zmieniły klasyczne rozumienie wojny, prowadząc do rozwoju takich pojęć jak „nowe wojny” czy „wojna hybrydowa”. Współczesne konflikty łączą w sobie elementy tradycyjnych wojen z nowatorskimi formami walki, co oznacza, że jednocześnie możemy obserwować starcia armii regularnych z siłami nieregularnymi, wykorzystywanie nowoczesnych technologii obok prymitywnych broni oraz walki o zasoby, terytoria i wartości. Wojna hybrydowa, według Franka G. Hoffmana, to zjawisko, w którym tradycyjne działania wojenne mieszają się z innymi formami agresji, takimi jak terroryzm, cyberataki czy dezinformacja.¹ Hoffman opisuje ją jako sytuację, w której łączą się różne elementy: fizyczne, psychiczne, bojowe i niebojowe. Konflikty te angażują nie tylko armie, ale także cywilów, państwowe i niepaństwowe grupy oraz różne technologie. Współczesne konflikty są coraz bardziej złożone i łączą działania militarne z politycznymi, ekonomicznymi i społecznymi. Przykłady to kampanie dezinformacyjne w mediach społecznościowych, cyberataki na kluczową infrastrukturę czy infiltracja polityczna, a także sankcje ekonomiczne. Celem jest stworzenie synergii między różnymi działaniami, co prowadzi do efektów większych niż sumy oddzielnych metod.²

T. Stępniewski zauważa, że w wojnie hybrydowej zacierają się klasyczne podziały między państwami a organizacjami niepaństwowymi. Konflikty mogą być prowadzone przez regularne armie, grupy nieregularne, aktorów pozapaństwowych czy hybrydowe struktury łączące różne

¹ F.G. Hoffman, *Hybrid Warfare and Challenges*, *Joint Force Quarterly*, s. 34-36.

² *Ibidem*, s. 34-36.

formy działania. To sprawia, że wojna hybrydowa jest trudna do zdefiniowania i obrony, ponieważ nie da się jej skutecznie zwalczać w jednym obszarze. Nowoczesne konflikty, które wykorzystują zarówno militarno-polityczne, jak i niemilitarne narzędzia, pokazują, że wojna w XXI wieku nie sprowadza się już tylko do walki na polu bitwy. Obejmuje również walkę o narrację, kontrolę informacji i gospodarkę.³

Działania konwencjonalne nieregularne

Działania konwencjonalne to tylko jeden z wielu elementów stosowanych w nowoczesnych konfliktach. W ramach wojny hybrydowej, która łączy różne strategie i metody, działania konwencjonalne są zintegrowane z innymi formami walki. Wojna hybrydowa charakteryzuje się zastosowaniem tradycyjnych środków militarnych, takich jak wojska lądowe, lotnictwo, marynarka wojenna i artyleria, w połączeniu z nowoczesnymi technologiami i metodami, jak cyberataki, dezinformacja czy operacje psychologiczne. W szczególności rosyjscy strategowie, w tym Siergiej Czekanow i Siergiej Bogdanow, rozwinęli koncepcję wojny nowej generacji, która skupia się na wieloaspektowym podejściu do konfliktów. Według ich teorii, wojna nowej generacji składa się z kilku kluczowych faz⁴:

1. **Wykorzystanie środków informacyjnych i psychologicznych** – w tej fazie celem jest wpłynięcie na opinię publiczną i władze przeciwnika poprzez różne kampanie informacyjne, manipulację oraz działania dyplomatyczne.
2. **Dezorientacja i destabilizacja** – w tej fazie stosowane są jawne i tajne operacje specjalne, które mają na celu zdezorientowanie dowództwa oraz politycznego przywództwa kraju będącego celem ataku. Używa się tutaj mediów, dyplomacji oraz agencji pozarządowych do realizacji tego celu.
3. **Zastraszanie i korumpowanie elit** – poprzez działania mające na celu zastraszenie, mylenie oraz korumpowanie przedstawicieli elit władzy i wojska, dąży się do osłabienia ich determinacji i destabilizacji struktur dowodzenia.
4. **Propaganda i działania dywersyjne** – w tej fazie stosuje się różnorodne środki propagandowe, aby wzbudzić strach w społeczeństwie oraz wspierać działalność grup zbrojnych i organizacji paramilitarnych, co prowadzi do dalszej destabilizacji.⁵

³ J. Hajduk, T. Stępniewski, *Wojna hybrydowa Rosji z Ukrainą: uwarunkowania i instrumenty*, Studia Europejskie nr 4, 2015, s. 137.

⁴ M. Wojnowski, *Koncepcja wojny nowej generacji w ujęciu strategów Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej*, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, s. 16.

⁵ Ibidem, s. 16.

Działania nieregularne

Termin „wojna nieregularna” odnosi się do konfliktów, w których tradycyjne konfrontacje między regularnymi armiami są zastępowane przez nietypowe metody, takie jak wojna partyzancka, terroryzm, działania wywrotowe i bunt. „Nieregularny” oznacza odstępstwo od standardowych form działań wojennych i obejmuje aspekty militarne, polityczne, psychologiczne oraz ekonomiczne, które są prowadzone głównie przez lokalne grupy niepaństwowe.

Wojna nieregularna może występować w różnych kontekstach, zarówno podczas konfliktów zbrojnych, gdzie wspiera ruch oporu, jak i w wojnach ograniczonych, skoncentrowanych na określonym obszarze, bez potrzeby okupacji terytorium przeciwnika. Wojna ograniczona koncentruje się na wspieraniu sił powstańczych lub ruchów oporu, organizując i wpływając na ludność cywilną w celu poparcia działań zbrojnych.⁶

Stanisław Koziej w książce „Teoria Sztuki Wojennej” opisuje działania nieregularne jako opór zbrojny na obszarach okupowanych, który obejmuje trzy wymiary: taktyczny, operacyjny i strategiczny. Główne rodzaje działań nieregularnych to:

- **Ataki z zaskoczenia:** Niespodziewane ataki mające na celu pozbawienie przeciwnika inicjatywy.
- **Działania partyzanckie:** Akcje zbrojne prowadzone przez lokalne siły nieregularne w celu osłabienia kontroli przeciwnika.
- **Wykorzystanie jednostek nieregularnych:** Użycie specjalnych jednostek wojskowych do działań nieregularnych.
- **Sabotaż:** Skryte działania mające na celu zakłócenie funkcjonowania przeciwnika.
- **Terroryzm:** Planowane i zorganizowane działania naruszające porządek prawny w celu wymuszenia działań lub zaniechań przez władze.
- **Działania informacyjne:** Kształtowanie informacji i systemów informacyjnych w kontekście konfliktu.⁷

Wojna hybrydowa na Ukrainie

⁶ M. Gdovic, *Irregular Warfare - a SOF Perspective. Ramping Up to Face the Challenge of Irregular Warfare*, Centre for army lessons learned, Fort Leavenworth Combined Armes Research Library 2011, s.20.

⁷ S. Koziej, *Teoria sztuki wojennej*, Bellona, Warszawa 2011, s. 25–26.

Obecnym przykładem nowej formy działań wojennych jest trwająca wojna na Ukrainie, która rozpoczęła się w 2022 roku, ale także wcześniejsze wydarzenia z lat 2014-2015. W tej wojnie Rosja od samego początku nie ograniczała się tylko do działań konwencjonalnych, lecz w dużej mierze stosuje działania nieregularne.

W szczególności można zauważyć:

- **Aktywność „zielonych ludzików”** z 2014 roku: Wschodnie obszary Ukrainy były miejscem działań nieoznakowanych żołnierzy, którzy wspierali prorosyjskie grupy separatystyczne.
- **Kampanie dezinformacyjne:** Rozprzestrzenianie fałszywych informacji i propagandy w celu wpływania na opinię publiczną oraz destabilizacji społeczeństw.
- **Zorganizowane ataki cybernetyczne:** Operacje mające na celu zakłócanie funkcjonowania infrastruktury krytycznej oraz zdobywanie informacji wywiadowczych.

Te elementy pokazują, jak nowoczesne konflikty mogą łączyć tradycyjne działania militarne z różnorodnymi formami wojny nieregularnej, aby osiągnąć cele strategiczne i polityczne.

(korekta merytoryczna: dr hab. Dorota Domalewska)